

Людмила РОЖКОВА

к. іст. н., доц.

**кафедри державно – правових дисциплін та
українознавства**

Сумського національного аграрного університету

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД У РОБОТІ З МОЛОДДЮ

Інклюзія (від англ. inclusion — включення, залучення) у сфері молодіжної роботи — це створення та розширення можливостей для молодих людей з різними здібностями, які стикаються з соціальними виключеннями. Терміном «ексклюзія» позначають процес виключення людини або групи людей з соціуму, внаслідок якого вони не можуть повною мірою брати участь у житті суспільства, оскільки стикаються з певними обмеженнями. Виключення, або соціальні бар'єри можуть набувати різних форм: дискримінації за ознаками статі, релігії, раси, сексуальної орієнтації, наявності інвалідності; культурні — можуть стосуватися емігрантів, внутрішньо переміщених осіб, біженців; освітні — стосуються людей, які мають труднощі у навчанні; економічні — може стикатися молодь із сімей з низькими доходами; географічні — стосуються людей, які живуть у віддалених населених пунктах без належного транспортного сполучення, без доступу до зв'язку чи інтернету. Якими б не були різними бар'єри, вони обмежують можливості розвитку особи. Молодіжна робота не може усунути усі чинники, які створюють ризики соціального виключення, але може їх послабити і мінімізувати. Окрім, повного соціального виключення, коли деякі групи молоді взагалі не беруть участі у суспільному житті, існують перехідні форми ексклюзії або соціальної сегрегації. Це фактичне або юридичне відокремлення певних людей чи груп у межах одного суспільства, які вирізняються за расовими, гендерними, соціальними, релігійними, мовними чи іншими ознаками. Наприклад, підлітки з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в інтернатах, могли б здобувати освіту в інклюзивному класі загальноосвітньої школи, вільно спілкуватися з однолітками та розвиватися у соціумі. Часто бар'єри з'являються

там, де раніше були стереотипи. Стереотипи – це шаблони мислення, переконання, щодо певних осіб, груп або явищ, які не мають безпосереднього зв'язку з реальністю (приклад – «хлопці краще розуміються на точних науках, ніж дівчата або - « усі молоді люди з інвалідністю пасивні і не беруть участі у житті суспільства»). Якщо особа сприймає себе лише через свій статус людини з інвалідністю, то вона, можливо проектуватиме на себе ці стереотипи та діятиме з огляду на них, а не з урахуванням своїх потреб та бажання. Стереотипи можуть бути і позитивними (наприклад, «усі люди з аутичним спектром - генії»). Такий підхід, з одного боку, надихає, а з іншого – породжує завищені очікування і розчарування, від чого страждає як сама особа, так і оточення. Стереотипи стають небезпечними, коли вони заздалегідь визначають ставлення до людини та ховають її особистість за загальними уявленнями та оцінками. Тоді вони стають упередженнями, а зрештою можуть вирости у стигму. Це ознака, за якою людину відрізняють від інших і через це відокремлюють від групи. Упередження заважають людині реалізувати свої права і породжують дискримінацію. Дискримінація – це порушення прав людини воно шкодить як людині, так і суспільству в цілому. Подолання бар'єрів сприяє розвитку відкритості, відповідальності та емпатії у суспільстві.

Інвалідність- неоднорідна характеристика, тому молоді люди з різними формами інвалідності потребують в одних випадках схожих, а в інших – різних адаптацій та методів доступності. Досліджуючи потреби молодих людей з інвалідністю, важливо дотримуватися репрезентативності, щоб отримати об'єктивну картину. Як показують дослідження, молоді люди з інвалідністю стикаються з різними бар'єрами [1]:

- Можуть мати менше можливостей вступити до закладів освіти та продовжити навчання, ніж молодь без інвалідності;
- частіше мають ризик отримувати низький дохід;
- часто відчують відторгнення та самотність через упередження однолітків і тому частіше потребують психологічної підтримки;
- більш імовірно можуть зазнавати насильства

Воєнний стан додав нових ризиків. За даними дослідження «Вплив війни на молодь України» 2022 р., молоді люди з інвалідністю зіткнулися з такими викликами : ускладнений доступ до укриттів; складність пересування у темну пору доби за відсутності електропостачання; недоступність сповіщення про небезпеку; погіршення доступу до медичних послуг та ліків [2]. Війна показала, наскільки важливою є безбар'єрність і не лише фізична, але й доступність товарів, послуг та інформації. Частково усунути бар'єри для молоді допомагають спеціальні програми, але ситуація і далі потребує значних зусиль та уваги. Отже, дослідження потреб молоді, зокрема, з інвалідністю дає можливість розуміти її проблеми, реагувати на виклики та залучати її до програм, проєктів та заходів.

Однією з ключових характеристик сьогодення є різноманіття. Мета інклюзії – створити світ, в котрому кожна молода людина незалежно від свого фізичного стану матиме шанс зробити свій внесок у життя суспільства. В умовах різноманіття потрібно враховувати відмінності, тобто створювати атмосферу, в якій унікальність кожної особи поважають. Інклюзія допомагає подолати ізолюваність, яка у дитячому і підлітковому віці може виникнути через різні причини – незвичну зовнішність, смаки, здібності, тощо. У дорослому віці люди підсвідомо можуть уникати спілкуватися з тими, кого не розуміють, або не розуміють, як спілкуватися, аби не образити. Інклюзивне суспільство – це коли всі почуваються в безпеці і ніхто не почувається чужим, непотрібним, нецікавим. При підготовці даних тез нами використано матеріали освітнього серіалу «Інклюзивна молодіжна робота», розміщеного на інформаційному порталі «Дія. Освіта» [3].

Література

1. Молодь України – 2021 (Результати репрезентативного соціологічного дослідження)//Електроннийресурс//https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/rezyltmolod2021.pdf
2. «Вплив війни на молодь України»//Електронний ресурс//https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2023/Socdoslidjenja/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%

BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80
%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.2023.pdf

3. Дія. Освіта. Освітні серіали. //Електронний
ресурс//<https://osvita.diia.gov.ua/courses>